„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
пет пута на недељу.

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију.
А РУКОПИСИ
уредништву „Бранка“ у Нови Сад

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ЦЕНА ЈЕ „БРАНИКУ“
За Угарску Србију, Босну Босну и др. стране земље

на годину	К 34·—	46·—	дин.
на по године	К 17·—	23·—	„
на чет. „	К 8·50	11·50	„

Поједини бројеви стају 12 потура

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова

Уредништво и администрација „Бранка“ налази се у кући А. Пајевића у Дунавској ул. бр. 36.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Бр. 21. У Новом Саду, у уторак 29. јануара (11. фебруара) 1913 Година XXIX

Изборна реформа и Румуни.

Онај одбор, што га је угарски сабор изабрао, да претресе изборну реформу, коју је садашња угарска влада поднела сабору, започео је ономад своје деловање.

Познато је, да тај владин предлог није у земљи учинио добар утисак, шта више да је у многом погледу изазвао и неко огорчење, особито у радничком сталежу, те је раднички сталеж попретио чак и општим радничким страјком. С друге стране и мађарска опозиција заузела је најодлучнији противнички положај према влади. Та противност мађарске опозиције са владом и њеном странком ишла је тако далеко, да је одбила и позив, да учествује у одбору што је изаслат да претресе владин предлог о изборној реформи. Мађарска независна странка под вођством Јуштовим није хтела ни да прими позив за суделовање у одбору, а Кошутова независњачка странка, као и пучка странка под вођством грофа Аладара Зичија мотивисала је своје одбијање суделовања у одбору. Но осим одбијања мађарске опозиције, морала је бити нека непријатна изненада за владу, кад је ономад започела расправа у одбору, да су и неки чланови *владине странке* били за то, да се читав владин предлог о изборној реформи *скине са дневнога реда*. Наравно, да су како министар-председник *Лукач*, тако и саборски председник *Тиса* били за то, да се на сваки начин поднесени законски предлог расправи, те да што скорије постане закон, како би се већ идући избори по том закону извршили, па је с тога и закључено, да се тај предлог расправи.

Наравно, да би при претресу тога, од владе поднесенога предлога, морали бити претресени и други предлози, које би поднели други чланови сабора, ако би их било. Но пошто мађарска опозиција није хтела да учествује у расправи владиногa предлога, то је наравно, да није ни поднела посебан предлог.

Али ипак постоји један посебан предлог, који је поднесен сабору против владиногa предлога, а то је предлог *румунског народноснога посланика* дра **Стевана Чичо-Попа**. За овај предлог је у сабору рекао саборски председник гроф *Стеван Тиса*, да ће у своје доба бити стављен на дневни ред, наравно, заједно са владиним предлогом. Из досадање расправе у одбору не види се, да је предлог посланика дра Стевана Чичо-Попа дошао пред одбор заједно са владиним предлогом. Према томе изгледа, да се Тисино обећање односи на то, да ће предлог дра Стевана Чичо-Попа доћи само пред *сабор*, а не пред одбор.

Предлог народноснога посланика дра Стевана Чичо-Попа о изборној реформи јесте посебне врсте. Ми смо о том предлогу у 11. броју „Бранка“ од ове године донели посебан чланак, те смо тај предлог означили као *народносни предлог*. И заиста, др. Стеван Чичо-Поп у име румунске народносне странке уносиши у свој предлог посебно начело, које је делом ушло и у изборну реформу у другој половини монархије, па тамо и спроведено. Наиме, Стеван Чичо-Попов, осим демократских начела са општим, једнаким и тајним гласањем, и па гласањем по општинама, уноси и то начело, да се *изборни срезови имају разделити односно заокружити по појединим народностима*, па тамо, где су народности сувише помешане и разметане, да се ипак изборне листине по појединим народностима зготове и да се тако и избори изврше.

Данас владина странка и влада иде са тога гледишта, да опште право гласа *не би смело рушити супремацију мађарскога племена у Угарској* и по томе садања влада и правда своју изборну реформу. Али мађарска опозиција на то одговара: да ако мађарско племе у Угарској нема толико снаге у себи, да без вештачких средстава, и поред општега права гласа не може да одржи своју хегемонију — онда се по себи мора одрећи своје хегемоније. Али мађарска опозиција никако се не одриче своје хегемоније у Угарској. О предлогу Стевана Чичо-Попа мађарска опозиција сасвим ћути, што је доказ, да она никако није за поделу или за заокружење изборних срезова по народностима.

У последње доба говори се много о том, да је дошло до некога споразума између Румуна и Мађара и да је иницијатива у том погледу пошла од самога грофа Стевана *Тисе*. Толико бар казује и орган румунске народносне странке „Романул“, што излази у Араду. Наиме, исти орган каже, да је гроф Стеван Тиса признао Румуне као политички фактор Но ми толико знамо, да је баш гроф Стеван Тиса у својим преговорима са члановима румунске народносне странке сасвим јасно рекао, да он не може признати Румуне као факторе на народносној основи.

Нама се чини, да се Румуни одају многим илузијама. Баш у оном тренутку, када Тиса преговара са Румунима, против истог органа румунске народносне странке, »Романул«-а, покренута је преска парница зато, што је донео чланак против нове мађарске унијатске епископије. Да постоје претпоставке Румуна, то би гроф Стеван Тиса или бар који од чланова мађарске опозиције ма само споменули предлог Стевана Чичо-Попа о изборној реформи, али о том нема ни једне цигле речи.

Нама се чини, да спољне околности, а наиме балканска криза с обзиром на одношај Румуније и Бугарске, упућују Мађаре и Румуне једне на друге. Али ово *никако није кадро да ремети унутарњу политику мађарскога племена*. И изборна реформа и све, што је у вези са народносним питањем, не ће бити алтерирано каквим новим одношајем са Румунима *У народносном питању остаје све по старом*.

⊙

Рат на Балканском Полуострву.

— Борба око Чаталџе. — Шукри-пашина претња — Борба око Скадра. —

На чаталџанској линији воде се мање борбе, у којима и Бугари и Турци имају мањих успеха, но из тих бојева се види, да турска војска не може да буде офанзивна, не може да у већем размеру нападне бугарску војску, која се супрот турској линији на Чаталџи силно утврдила.

Српска и бугарска војска силно бију Једрене Ма како да је утврђен овај град, он се не ће моћи дуго држати против ватре тешких савезничких топова. Бечка »Нова Слободна Преса“ доноси вест о једној *правој турској претњи* једренског заповедника генерала *Шукри*-паше, који прети, да ће пре предаје града **поклати 40.000 Бугара** грађана без разлике пола и узраста. Али држимо, да та звер у људском облику не ће доспети, да изврши своју претњу. Српски и бугарски топови, брзометке и бајонети ваљда ће преухитрити извршење тога правог представника отоманске »цивилизације«.

И око *Скадра* се води жестока борба. Храбра црногорско-србијанска војска жестоко наваљује на тај тврди град и надати се, да ће он ускоро пасти, тим пре, што је *погинуо* и његов жилави заповедник Хасан Риза беј. Нарочито силно дејствује на скадарски гарнизон паљба славне српске артиљерије.

— Одбијени турски напади на Чаталџи. —

Софија, 26. I. (8. II.)

Јуче су Турци направили на Чаталџи *три испада*, али су одбијени.

Прво су напали бугарске положаје на *Арнаутскеју* са шест батаљона, које је помагала градска артиљерија са Ђавур-Табије и батерије ратних лађа у Бујук-Чекмеџе. Нападај је одбијен.

Други је нападај био код *Багчекеја*, али га је артиљерија и пешадија одбила.

Трећи је напад био код села *Гукчели*, али га је један бугарски пук *бајонетима сузбио*.

— Шукри-пашина претња. —

Један цариградски лист доноси телеграм, који је бранилац Једрена Шукри-паша упутио Ђамил-паши, кад је чуо, да овај хоће савезницима да преда Једрене.

У томе телеграму прети Шукри-паша, да ће за одбрану Једрена жртвовати и себе и свог последњег војника, но ако види, да варош не може одбранити, **да ће топовима разорити најлепше зграде и побити 40.000 бугарских грађана у вароши.**

(Ми смо, у прошлу броју, донели мишљење једнога Бугарина о томе, како је Шукри-паша већ сазрео за вешала. То нам је мишљење изгледало апартно, али тада, када још не знадосмо за наведени дивљаков телеграм. — Ур. „Бр.“).

— Борба око Скадра. —

Цариград, 26. I. (8. II.)

Јуче у подне су србијанске трупе у друштву са десним крилом црногорске јужне војске заузеле Бушати.

Лондон, 26. I. (8. II)

Рајтеров Биро јавља из Подгорице: Сједињена српска и црногорска војска је пред Скадром заузела неколико висија изван вароши и сузбила је један испад турски. Српска топовска паљба имала је врло доброг успеха. Турске батерије су ућуткане.

НОВИ САД, 28. јан. 1913.

— Јавни народни збор у Новоме Саду одгођен. У прошлом смо броју јавили, да ће се у Новом Саду одржати као јуче у недељу јавни збор ради протеста против владине изборне реформе. Збор је у последњем часу одгођен. Кад наново буде сазван, јавићемо.

Политички преглед.

— Општински избори у Сњету. Извршени су општински избори у Сњету у II. изборничком телу. Бирало се 12 већника. Страначке борбе код овог избора није било, да се манифестује једнодушност у протесту против разлога, с којих је општинско веће било распуштено. Бирани су сви стари већници. Међу њима је и бивши начелник г. Винко *Каталинић*. Како је познато, против начелника Каталинића поднесена је била пријава и поведен поступак ради злочина велеиздаје и сметања јавног мира. Међутим је г. Каталинић примио оптужницу, којом га државно одветништво тужи, што је пригодом манифестација за победу балканског оружја држао скупштину под отвореним небом, а да се за то није претражила дозвола, и што је својим говором у јавности и у присутности више особа настојао завести друге на дела неморална и законом забрањена, те хвалио, уздизао и настојао оправдати такова дела, те тиме починио *прекршај* по §. 3. закона о састајању (15.|11. 1876.) и *преступак* по § 305. кз. Како г. Каталинић није тужен ради злочина, он има активно и пасивно право гласа, те може бити изабран за начелника. И г. Каталинић је једногласно изабран за начелника.

— Муслимани и католици у Србији. Београдски дописник сарајевске »Српске Ријечи« разговарао је са српским министром просвете Љубом Јовановићем, који му је о муслиманскоме питању у Србији рекао ово: Како Србија сада добија велики број рођених Муслимана, досадашња пажња према њима биће још већа. Наравно, муслиманска вера не може своје господство сачувати, али не ће ни која друга вера господарити. Свима Муслиманима ће се дати Уставом обезбеђена једнакост пред судом и властима у погледу права и дужности политичких и грађанских, као што су их и до сада имали. Црквена имовина, вакуфи, остаће под њиховом управом а џамије и текије поштоваће се као и православне цркве. И за време самог рата пазиле су на осетљивост Муслимана и власти и војске. То и они сами признају, а то је констатовала и цариградска штампа. То се најбоље види

по томе, што сем болесних мухацира, који нису имали невоље ни из Босне да се селе, као ни одавде, а жртве су интрига и своје глупости, што се од Муслимана није иселио из ослобођених крајева. Пак и они, који су се за време ратних операција уклонили испред војске, непрестано се враћају. И краљ, и престолонаследник, и влада, поједини њени чланови обећали су Муслиманима равноправност и заштиту не тражећи од њих ништа више, но што и од других грађана. Муслимани, сем војске, нису се ни противили ни борили против српске војске и због тога нису ни трпели од ње. Несумњиво се дешавало, да су сами мештани хришћани хтели да се свете над Муслиманима за раније зулуме и увреде. Колико се могло одмах у почетку, то се сузбијало и сада већ нема ни трага од тога.

О католичкоме питању у Србији рекао је министар ово: И раније је постојала намера и било је покушаја, рекао је министар, да се због католика у старим приликама реши питање о конкордату, али се са разних узрока у томе није успело. Сада сам одредио комисију, да спремни дођу за преговоре с Римом. Ми се нисмо спремали за ове догађаје, јер су нам Турци наметнули рат. Комисија има да се позабави питањима, која такве организације цркве стављa на дневни ред, и чим она сврши посао, почеће преговори.

— **Решење језичког питања у Босни.** Из *Сарајева* јављају загребачком „Обзору“ 23. јан. (5. феб.) ово: Данас пре подне одржавала се у саборници заказана конференција ради језичког питања. Конференцији су присуствовали земаљски поглавица *Пођорек*, шеф унутарњег владиног одсека *Рохоњи*, те чланови саборског ексекутивног одбора. *Влада је осетљиво попустила од пређашњег свог становишта*, приставши на уведење службеног *хрватско-српског* језика у свеукупној управи као и у ванањској служби на железницама. Опире се једино уведењу хрватско-српског језика као службеног у унутрашњој железничкој служби. Чланови ексекутивног саборског одбора држе, да је владиним попуштањем нађена подлога за даље претресање језичког питања, те ће се конференција наставити.

Сви саборски клубови сазвани су за понедељак, да заузму коначно своје становиште у језичком питању. Влада је приправна, да након споразума са саборском већином изради односну језичку основу, те зајамчи сабору њезину санкцију.

Положај се опћенито сматра знатно побољшаним те *предстоји могућност скорог сазива сабора*. Ново држање владе има се поглавито приписати задњем боравку земаљског поглавице Пођорека у Бечу, којом је згодом, држи се, склонио министра Билинскога на попуштање.

Вести из места и из народа.

Нови Сад, 28. јануара 1913.

— **Народна забава у Новом Саду.** И ове се године у Новом Саду приређује велика народна забава на Три Јерарха у великој дворници гранд-хотела Ковача. Програм је одабран, а забава почиње тачно у 8 сахата увече. Улазнице се могу раније добити у књижари Св. Ф. Огњановића.

Примили смо и позив на велику српску народну забаву са игранком, која ће се одржати у среду 30. јануара (12. фебруара) 1913. год. на св. Три Јерарха у позоришту Дунђерскога. Игранка ће бити у великој дворани хотела »Јелисавете«. Добровољни прилози примају се са захвалношћу и изнеће се на јавност. Почетак тачно у 8 часова у вече. И овој забави је програм одабран.

— **Организација добровољног санитетског одељења Црвеног Крста у Новом Саду.** Од управе новосадске филијале угарског Црвеног Крста добијамо овај извештај: По досадашњим извештајима организација новосадског добровољачког санитетског одељења Црвеног Крста живо се остварује и већ су се до сада многе одушевљене госпође за пријем пријавиле; пошто међутим потребан број још није попуњен, друштвено председништво — позивајући се на молбу, која је у месним листовима изашла — умољава све оне, који се пријавити кане, да то код г. Гезе Форстера, друштвеног потпредседника, вар. сенатора (варошка кућа II спрат 43. врата), коме је поверена организација овог ратног одељења, што пре учине.

— **Мухацири о српској војсци.** Пишу сарајевској „Српској Ријечи“ из *Босанског Новог*: »Ево по трећи пут пролазе кроз наше мјесто мухацири (исељени муслимани босанско херцеговачки), који се враћају у своје крајеве. Опазих једног угледног мухацира и ступим с њим у говор. Рече ми, да је 12 година био у Маћедонији, заборавих, у којем мјесту, апчија, и да га је у том мјесту затекла војна Балканског Савеза. Он ми рече, да чим су почеле савезничке војске напредовати, наступио је међу мухацирима такав *страх* и *ужас*, да су из села становници почели варошима бјежати остављајући за собом сав иметак, само да живот спасу. Можете замислити, како је то јадна слика изгледала: изнемогли старци падоше од умора, жене остављаху своју нејаку и изнемоглу дјецу по путевима да изгину, јер их родитељи нису могли собом носити. Породиља бацаше своје новорођенче његовој судбини, а она бјежаше, док и њу труд и слабост не савлада, и оне попадаше и многе Богу душу дадоше. И тако од села до села, из вароши до вароши па све до Солуна Кад смо стигли у Солун, рече ми исти, није прошло мало времена а Солун се предаје Грцима. Грчке комите почеше се светити над нама, убијати и отимати, а иза њих дођоше Бугари, који не заостајаху од Грка И тако ниђе не имадосмо заштите. Кад чусмо да долази српска војска, сви смо се обвеселили. Нека нада овлада над свима и једва чекасмо, када ћемо их видјети. Ми смо знали Србе, јер кад путовасмо кроз Србију, увјек су нас као браћу дочекивали и ми смо у Србији као у својој кући били. И надасмо се заштити, кад им своје јаде искажемо. И српска војска дође, и имадосмо шта виђети: донесоше око 500 заостале и изнемогле нејачи и кад им казасмо наше невоље, они нас свагдје заштитише велећи: И ово су наша браћа. Суза мухациру кану, а и мени се напунише очи суза и он рече: »Никад Србима то не ћу заборавити«. Растах се с њим и радостан рекох: хвала им!

Све оне бљувотине и петљаније »Хрв. Дневника« о »недјелима“ српске војске, што их сервира својим бројним читаоцима, овим искреним признањем падају. Нека се језуитски денунцијанти тјеше лудим продуктима свог упаљеног мозга, то им била вјечна работа“.

Новости са стране.

— **Најновија велики превара „банкара“ у Угарској.** У прошлу суботу начинило је у Будимпешти огромну сензацију ухапшење управитеља банке Александра Радо-а. Испоставило се, да је и тај Радо, као и онај злогласни Игнац Палош (обојица Јевреји) извршио огромну превару. Дуже времена играо је на пештанској и бечкој берзи, а онда је основао банку. За председника ове нове банке успело је Радоу да задобије папског прелата грофа А. Чакија, а за потпредседника опозиционалца заступника дра Белу Егрија. Осим ових толико угледних личности предобио је за банку врло угледног одветника, коме је обећао место заступника банке и на рачун тога узајмио од њега више хиљада круна. Његов друг био је неки Мартин Гелерт, који је због преваре већ одседео девет месеци у тамници.

Тај човек имао је задаћу, да скупи деоничаре за ту банку. Потписано је деоница за 30.000 круна вредности, али новац није нико уплатио. Зато се је Радо обратио на једну малу банку, која му је испоставила потврду, да је капитал од 30.000 круна код ње уложен.

Пошто банка није могла набавити новаца, он је примао у службу намештенике уз положење кауције. Понајпре уредио је за банку прекрасан стан и елегантно уредио уредске собе а све без новчића. Кад су се јављали компетенти за банку, он је одабрао оне, који су имали највеће кауције и овако је сакупио 52.000 круна и онда манипулирао на све стране. Банка је овако живила од месеца јула ове године. Међутим је неки намештеник хтео да оде и затражио своју кауцију. Како ју Радо није могао одмах исплатити, посумњаше и остали намештеници, те и они затраже своје кауције. Али их је Радо давно прећердао. Ови пођоше управо на полицију, те је Радо одмах ухапшен, а да није могао ни позвати посредовање председника своје банке грофа Чакија. Ово је начинило велику сензацију у целом граду.

Осим Радоа ухватише сутрадан и подуправитеља Фењеа, који је положио у банку 2000 круна кауције, затим његовог благајника Шебешћена. Из разних пријава испоставило се, да је банкар Радо не само варао са кауцијама, него је кривотворио разне документе и преварио многе људе, који су улагали своје новце у банку. Осим ове једне банке основао је Радо у свему дванаест банака и два подузећа за рекламе. И све су ове банке биле преварне, јер је Радо свуда правио такове преваре. Али уза све то његове су банке постојале, а он је живео као нежења у елегантно уређеном стану од 6 соба, где је корачао по најфинијим перзијским ћилимима, зидове је украсио уметничким израдама, кућу је водио као гроф. Пуна му је кућа слугу и служавки, давао је вечерње забаве и позивао одличне госте и — живео од превара.

Како се из свега види, и он је један од оних, који су имали добар фрак, па су тако могли да се умиле у првим круговима. Само добар фрак и елеганција, којом је живео, омогућили су, да је могао добити за председника банке грофа Чакија — тако угледног човека. Па ко да не верује у банку, којој је председник такав магнат!

Врло добро карактеристише кошутовачки лист »Будапешт« престоничко друштво велећи: „У осталом све то не би се могло догодити, да људи не даду свој новац човеку, о којем се не зна ништа друго, него да се вози аутомобилом, елегантно станује и раскошно живи. Нико не пита, каква је то банка и да ли је отмени господин поштен. Ми љубимо стотинарке, особито, ако их лако заслужујемо. А пошто се цело наше привредно знање састоји у томе, да се стотинарке и хиљадарке не могу заслужити на солидном темељу, то мирне душе подупиремо варалице. Шта више, кад видимо, да се један посао не води на поштен начин, онда нам се то двоструко свиђа, јер се надамо само овако добити. Страшна похлепа за новцем и то за таковим, који се лако добије и без посла. дала је повода, да се на тлу Угарске појавише пустоловине, каквих нема нигде на целом свету, јер нигде не би могли живети, пошто им нигде не би нико веровао. Код нас у Пешти успева свака превара, па била она и најлуђа, јер нема на свету неупућенијег, лаковернијег и за новцем похлепнијег човека од нас«.

— **Осуђен котарски предстојник.** Загребачки »Србобран« јавио је ових дана ово: Пре неколико дана одржана је код котарског суда у Самобору занимљива расправа. Властелински чиновник Ридер тужио је кот. предстојника Шпигелског ради тога што га је овај уз оружничку асистенцију дао деложирати те му у његовој одсутности дао покућство избацити на цесту. Након проведене расправе, коју је водио кот. судац др Хорват, осуђен је кот. предстојник Шпигелски на затвор од 20 дана, односно 200 К глобе. Исти је кот. предстојник био пре више година умировљен, а од бана Рауха опет реактивиран.

Српске и словенске вести.

— **Јубилеј Боривоја Рашковића.** У Загребу ће у другу среду, 6. (19.) фебруара о. г., одлични и заслужни члан краљевског земаљског хрватскога казалишта Боривој *Рашковић* прославити двадесетпетогодишњицу свог уметничког рада. Јубилар ће о својој слави приказати главну улогу у Нушићеву »Народном посланику«, који ће се том приликом у Загребу давати први пут. Рашковић је као уман и свестан утетник умео себи извојевати симпатије загребачке публике, којој ће уметникова прослава бити добродошла прилика, да му засведочи, колико је од ње вољен и цењен.

Ратне белешке.

— **»Утворе« у драчкој тврђави.** Један српски официр, који се ових дана вратио из Драча у Београд, описује овај занимљиви догађај, који се догодио одмах после уласка српске војске у Драч.

Кад су српске трупе стигле на море, заузев Драч, заробише сву турску посаду, пак основаше своје власти и поставише страже на најприкладнија места. Идућег јутра, чим је била стража измењена, један војник, који је био на стражи у градској тврђавици, представио се дежурном официру блед, узбуђен, те му је узрујаним гласом рекао:

— Утворе, страшила, господине поручниче. Нисам ништа видео, али целу ноћ сам слушао јецање, јаукање, стењање. У извесним тренутцима чинило ми се, да се зид отвара и да ће сабласт на мене навалити.

— Немој то никоме приповедати — рече официр — да те не би исмевали.

Војник је поздравио и отишао, не рекав више ни једне речи. Али другог јутра поновио се исти случај. Други војник, једва оставив место страже, похитао је свом пуку и на сав глас исприповедио, како је чуо, да из зидова утврђења долази јецање и стењање. Вест о сабластима брзо се раширила по свој војсци, али је само мален број војника поверовао, да је могуће да постоје сабласти.

Број војника, који су били послани на стражу у тврђаву, био је повишен. Некоји подофицири и војници изван службе одлучише, да остану у тврђави, да се осведоче, у колико одговара истина приповедање о сабластима. Кроз неко време није се видело ни чуло ништа. Али кад су већ сви изгубили наду, да не ће ништа чути, зачу се из зида слаб јаук, затим одмах други па трећи Јаукање се чуло све јаче. Војници су у почетку остали окамењени, а затим сви скупа, да буду сигурнији, дадоше себи руке и полагано се приближаваху зиду, из којег се извијало стењање. Један војник пак отишао је да дозове официре. Чинило се, да се сабласт полако удаљује, јер је глас био све слабији. Наједном се зачује тако јак узвик, да су војници одскочили натраг. Причинило им се, да се нешто живо налази пред њима, нешто што не могоше видети и упознати, и инстинктивно их обузме страх, онај страшан страх, који проузрокује непозната опасност.

У тај час стигоше официри и пошто су саслушали, шта приповедају војници, наредили су, да се онај део зида, из којег се чује јецање, разруши, да се открије »тајна драчке тврђаве«. Одмах се нашло потребно оруђе и опрезно су почели рушити зид. Овај су убрзо пробушили те се открило, да је на оном месту била шупљина. Четири војника наставише даље рушити зид мало по мало, док се није могло добро завирити у празнину. Тада сви војници остадоше запањени. У празном простору иза пробушеног зида лежао је на влажној земљи један турски официр, а покрај њега, наслоњена на зид, била је посве нова турска свилена застава. Турског официра требало је довести к свести. Кад га окрепише и ободрише, официр је исприповедао, како је био жив затворен међу зидине.

Он је био заставник драчке посаде. Кад се дознало, да долази српска војска, одмах су били сви на чисто, да ће се град морати предати. Али налози из Цариграда одређиваху, нека се посада одупре, јер да ће јој се послати појачања. Срби опколише град и није му преостало него да се преда. Али хтели су некако да спасу заставу. Саветоваше заставнику, да се даде зазидати за три дана, док не дођу појачања и док се опет не ослободи град. Он је пристао. Речено, учињено. Зазидаше га тако спретно, да се споља није могло опа-

зити скровиште, у које је долазио ваздух из малог отворића на спољашњој страни тврђаве.

Трећи дан је турском заставнику понестало хране и обећана помоћ није дошла. Четврти дан беше пао у очајање, затим га је свладала слабост и онесвестио се. На срећу мало затим дођоше до њега српски војници, те га спасоше.

— **„Зулуми" српских војника.** (*Писмо мајке једног турског заробљеника.*) Страни листови били су у последње време препуни лажи и измишљотина о некаквим зулумима српских војника у бившој Турској. Што год се могло измислити, то је све као истина саопштавано свету. По тим лажима, српски војници били су гори од Арнаута. Они су пљачкали, секли и силовали на све стране.

Међутим, сами турски листови најбоље су демантовали те лажи. И једно приватно писмо, које је случајно једном београдском листу дошло до руку, а које је писала једна Туркиња своме сину, заробљеном турском официру, најбоље показује, шта су српски војници радили.

Писмо се завршава овим речима:

„Од српског аскера, синко, ми не видесмо никаква зулума. Како је српски аскер радио, тако му је и Бог у боју помогао".

— **Срчан официр.** Лезите, господине поручниче, погинућете, — рекоше војници у највећој ватри једном српском официру.

— Пали! — одговори поручник.

— Склони се, пашћеш, — говоре му другови.

— Војници, ви сте Срби, покажите се сад, шта вредите, — одговара на то јунак. Ни молбе ни преклињања не помогоше. Храбри поручник остаде стојећи, а око њега зујаху куршуми и гранате.

— Храбро, храбро! — узвикну он мирно и у том тренутку кроз ваздух жалосно зафијука једна граната, не распрштa се, него онако цела удари поручника у котлац: глава му одлете. Војници видеше тело поручниково без главе, како се занија мало и сруши се. Витез је погинуо са сабљом у руци.

— Поручник паде! Јуриш! Ура! — повикаше војници.

— **Око Скадра.** Задарски »Народни Лист« доноси из близине Љеша ове црте, послане му од једног пријатеља ратника:

Ретко пишем и ретко ми мисао лети к вама. Да вам цртам све, није могуће, а да вам у кратко збијем наше живљење, опет није могуће, јер је толико тога, да би био грех пилити и сећи догађаје.

Чекамо и чекамо. Ни напада ни обране, скоро нам омрзао овакав живот. Живимо у неизвесности. Од времена до времена хуче топови са Брдице пред нама, буде нас иза сна нагли плотуни предстража — опет све мирно Желимо нападај на Скадар, али Лондонци мисле друкчије. А међутим Риза бег пркоси свима; посекао је шуме, маслинике, баште и паркове, поробио села око Скадра и док грађани гладују, војска му не страда. Наше су трупе затвориле уско долину од Љеша до Мљета и тим оделиле Скадар од Албаније. Моја батерија, понос српског војника, укопала се на главици изнад села Џафер-Каса ба и њезина четири топа верно страже нашу земљу, наше море.

Ту скоро имали смо жестоку битку код Дојча пред Скадром, о којој сте већ сигурно чули. Био је то призор необичног јунаштва и издржљивости са стране наше војске. Две батерије и пет батаљона турске војске сударили се с нашом војском, која бројаше два брдска брзометна топа и две чете (компаније) пешадије. Наши примише битку, која започе топовском ватром са стране турске војске. Немогуће би било веровати, да ће наши и одржати положај, а камо ли сломити њихову навалу. Били су све дотле господари ситуације, док не отвори паљбу и наша артиљерија, која је необичном прецизношћу косила њихове редове. У то паде рањен командант, артиљеријски мајор *Пашировић* (синовац нашег адвоката) и његово место преузима поручник *Синђелић*. Неустрашиво разреди чете и као лудачком хладнoћом успе се на стабло и командоваше. Гранате и шрапнели прскају над његовом главом, већ и наши редови почињу да се разређују, кад наједном прсну граната посрсред стабла и увије га у страховити дим. »Си-Синђелић погину«, завапили. Наста збуњеност, неизвесна тескоба. Клонули смо. Дим м се разгаљива, грање оног кобног стабла ра растргано, виси тужно о гољенцима, а са ја једне, што остаде, чује се изненада глас: с:

— Први топ хиљаду двеста — палили!..

Синђелић хладнокрвно седи на грани, командује даље и његово необично јунаштво тако распали војску, да убрзо ућућуткава и турску артиљерију и страховивито покоси редове пешака. Ту изгину гласовити батаљон турских стрелаца. *Од шешест стотина, чет сто седамдесет би лешинина.*

Иза битке опетује се стари призвор: пролазе чете, уморне, али и разређенене, и ето их крај топова:

— *Прва чето, српском топу на почаваст!*

И кроз чете пролази жива нека вататра, уморни се и клонули војници поносно ј испрсују, очи зажагре, па пролазе редедом, побожно и поносно пред својом слававом.

Ми смо се добро уконачили овде; х храна се доважа грчким паробродима у великe, огрева има, потреба нестаде, та ми смо у својој кући.

И тако добро спремљени и опскрбљени чекамо евентуални нападај на Скадар, јер како чујемо, Риза-бег не мисли даа се преда, упркос свих конференција. Може бити да се и надува. Јер с друге стране знамо добро, да су Арбанаси у Скадру много огорчени против њега, што их сили, да се они боре против Црногораца, а друго опет знамо, да му је војска болесна и напокон да му је Дојч био добром лекцијом и да му се трупе добрахно у тој битци проредише. Свакако његова војска није више у компактном стању. Непрестани губитци, одвојености и ограничење хране мора да упливише на Арнаутге и Турке, који нису никако вични дуготрајној работи и систематском вођевању.

Како било да било, решење није далеко, а може бити било би и ближе, да није забране нападаја од краља Николе. Међутим ми се учвршћујемо у Драчу, Љешу и Сутивану Медованском, не дамо свога и уживамо ово наше море, које је препуно нашом крви, што је на својим валима донесе крвави Дрим, а са бојних поља Косова и Овчијега, с Куманова и Битоља.

НОВИЈЕ.

Беч, 27. јануара. Министар председник Лукач био је примљен у аудијенцију код владара и међу осталим реферисао је о изгледима за изборну реформу и о генералноме страјку.

Министар је поднео и кандидациону листу за врховнога начелника Будимпеште. На првом је месту Хелтај предложен.

Министор је за тим конферисао са грофом Берхтолдом *о саниву делегација.*

ТЕЛЕГРАМИ

УРЕДНИШТВУ »БРАНИКА«.

Заузеће Бардањола.

Цетиње, 28. јануара. Силно утврђени Бардањол је заузет. Непријатељ се у **великоме нереду** повлукао према Скадру. Напад на Брдицу данас је почео.

Одбијен турски испад.

Софија, 28. јануара. Један је турски пук учинио напад из Једрена на источноме фронту, али је одбијен.

Турске ратне вести.

Цариград, 28. јануара. Према званичном саопштењу било је на Чаталџи окршаја. (А турска победа? Прим. ур.)

На Галипољу нема промене.

Код Једрена траје бомбардовање. Тврђа одолева великим нападима.

Полиција је цариградска притворила 200 Бугара.

У четврти Тофани бесни пожар.

Спремају се три аероплана за операције на Галипољу.

Искрцавање трупа на Галипољ и Родосто траје.

Турска офензива на Галипољу.

Софија, 28. јануара. Турци су прешли у офензиву против бугарских трупа код Булаира. Настала је огорчена борба, **Бугари су одбили Турке. Оставили су многобројне мртве и рањене.**

Осујећено турско искрцавање.

Софија, 28. јануара. У сумрак покушаше Турци код Шар-Кеи (Перистери) да војску искрцавају. **Тек је почело искрцавање, а Бугари се створише и одбише трупе турске са знатним губицима.** Ратне турске лађе отпловише.

Бомбардовање Једрена.

Софија 28. јануара. Бомбардовање се Једрена наставља **са успехом.**

Турски неуспеси на Чаталџи.

Софија, 28. јануара. Сви турски покушаји, да на Чаталџи пређу у офензиву, **свршавају се потпуним неуспехом.**

Соколски Гласник.

„Српски соколски календар за годину 1913. Уредио др. Мил. Метикош. Веома је добра мисао: издање једног соколског календара. Ма да ће његова прођа бити у већини ограничена само на соколски круг — јер на жалост, наше је друштво још у неком полусну, — ипак ће и ван тога круга ма и понегде извршити своју спасоносну пропаганду. Отворивши бар појединцима очи, а служећи соколима опет као приручна књига, он испуњава једну осетну празнину.

Слике наших и словенских соколских првака израђене су лепо, као и важнији моменти са прошлогодишњег Слета у Прагу, и ту не би могло бити ни трунке приговора

Садржајној страни могло би се понешто забавити. Тако су требали изићи реферати о свима нашим жупама, па можда и о ком соколском друштву. Једно актуелно питање: *Соколски домови* морало се овде изнети и потанко третирати.

Статистичка табела одмах на почетку веома је непотпуна. Требао је изићи попис друштава по жупама. За свако друштво ваљало је рећи: број вежбача, чланова, подмлатка, преходника итд. Осим тога, да ли друштво има справе, колика је имовина, где вежба и слични подаци.

Распоред у календару појединих јавних часова кад ће се и где држати, не чини нам се најподеснији. Има једино два слета, који се не померају, а то је *Видовдан* и *Слет* (свесловенски), који се за дотичну годину одреди Све остало, може се фиксирати, али не изгледа упутно, пошто многим променама, само се уноси пометеност.

Но све ове напомене не умањују вредност ове корисне књиге, која би морала продрети у сваку образовану српску кућу и чије би слике за нашу децу биле здравија душевна наслада, него којекакве туђинске недотупавне »илустрације«.

Ми чинимо само нашу дужност, кад овај календар препоручујемо, да га набаве »Срби сви и свуда«.

(Наручује се у Загребу код Српске Соколске Жупе Крајишке, Боговићева ул. 7. Десет комада 10 круна. Поједини примерак: 1 К 20 пот.)

Управник: Др. Мих. Полит-Десанчић.
Одговорни уредник: Јанко Перић.

ОГЛАСИ

Продаја земље.

Нашу, прве класе орећу земљу у површини од 44 јутра у једноме комаду, продајемо уз 10-годишњу отплату са 6% каматама.

Земља је сва за пролетњи усев, а лежи уз зидану цесту 18 километара од Руме.

П. КАТИЋ и БАБИЋ
63 1-3 **Рума, Срем.**

Електрична штампарија
учит. деон. друштва
„НАТОШЕВИЋ"
У НОВОМ САДУ
потребује
Вештог машинисту,
који ће управљати двема машинама и једним тиглом. 60 1—3

Понуде се упућују управи деон. друштва.

Слано купатило
У СТАРОМ СЛАНКАМЕНУ

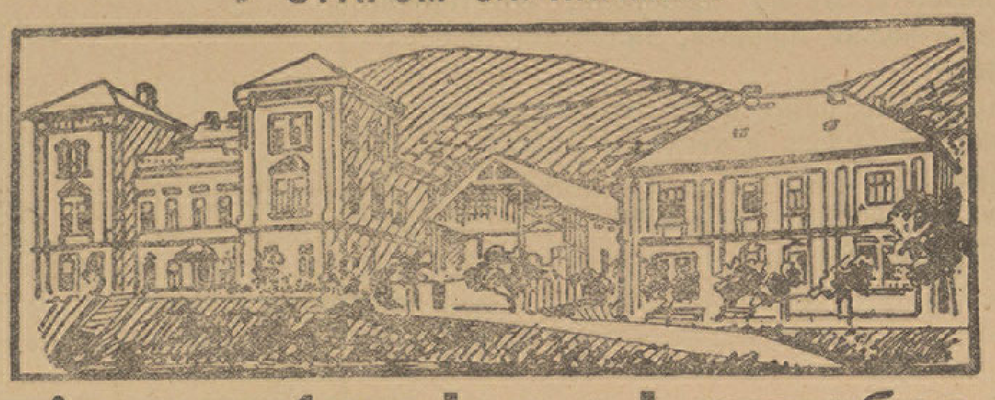

отворено од 1. маја до 1. октобра.

Сланача специјално лечи: ревматизам зглобова и мишића; ексудативно запаљење у трбушној дупљи, материци и јајницима; све врсте катаралних запаљења; малокрвност, бледуњавост и шкрофулозу (ви у облика; жигове и севотине; извесне врсте кожних болести.

Купатило има 60 елегантно намештених соба са ценом од 1 до 4 К; лепу пространу новосаграђену
рестаурацију са добрим јелима и пићем,
сталну музику која трипут дневно свира.

Ближа извешћа и проспекте бесплатно даје

46 6—150 **ШТЕДИОНИЦА У СТ. ПАЗОВИ.**

ПОЗИВ.

Част нам је позвати г. г. деничаре

Темишварске Српске Штедионице д. д. у Темишвару,

да изволе доћи у

I. редовну главну скупштину

која ће се у суботу 1. марта по новом о. г. у 10 сати пре подне у дворани српског православног епископског двора у Темишвару одржати.*)

ДНЕВНИ РЕД:

1. Избор перовође и два оверовитеља записника.
2. Извештај управног одбора.
3. Извештај надзорног одбора.
4. Одобрење завршних рачуна и решавање о даравању разрешнице управног и надзорном одбору.
5. Избор управног одбора о подели чисте добити.
6. Избор једног члана у управни одбор.
7. Избор надзорног одбора.

У **Темишвару**, 25. јануара 1913.

Управа.

*) **Извод из штатута:** §. 13. Свака 3 ком. деоница дају власнику право на један глас у скупштини. Само онај деничар има право гласа у скупштини, којега су деонице на његово име преписане најкашње последњега дана месеца новембра оне године, која претходи години, у којој се скупштина држи, и које су заједно са купонима (који нису доспели) бар 8 дана пред састанак скупштине положене код друштвене благајнице или на другом, у ту сврху у позиву назначеном месту.**)

Потврде о положеним деоницама служе за легитимациону карту, која даје право на учествовање у скупштини.

§. 14. Право гласа могу деничари на сваке три своје деонице лично и по заступнику да врше.

Отсутни деничари могу се дати заступати по једном деничару. Један деничар може само једнога отсутнога деничара заступати.

Правне особе, закладе, фирме, малолетни и под курателу стављени, могу само по законитом заступнику учествовати у скупштини и вршити право гласа.

) **Примедба: За депоновање деоница одређују се ови заводи: Српска Банка д. д. Загреб, Будимпештанска филијала Српске Банке, Будимпешта (IV. Váczi utcza 34.), Централни Кредитни Завод д. д. Нови Сад, Привредна Штедионица д. д. Сомбор, Српска Штедионица д. д. Осек, Сремско-Карловачка Задруга за међусобно помагање и штедњу Срем. Карловци.

Рачун изравнања на дан 31. децембра 1912.

ИМОВИНА	К	п	К	п
Готовина у благајни			17936	25
Менице:				
у портфељу	955038	94		
у реесконту	46700	—	1001738	94
Хипотекарни зајмови			22110	—
Дужници:				
по текућим рачунима	87093	39		
по привременим рачунима	6924	12	94017	51
Оставе			206202	30
Кауције			45000	—
Преносне ставке			737	67
Намештај и прибор			8500	—
			1396242	67

ДУГ	К	п	К	п
Деничка главница:				
3000 деоница по К 200·—			600000	—
Резервни фонд			400	—
Улози на штедњу			417680	74
Реесконтоване менице			46700	—
Повериоци:				
по текућим рачунима	11879	80		
по привременим рачунима	15363	96	27243	76
Остављачи остава			206202	30
Полагачи кауција			45000	—
Преносне ставке			12879	45
Чист добитак			40136	42
			1396242	67

Рачун Губитка и Добитка на дан 31. децембра 1912.

РАСХОД	К	п	К	п
Камате:				
на улоге, текуће рачуне и реесконтоване менице			28812	44
Трошкови:				
плате, станарина, дневнице дневних повереника, огрев, осветљење, канцеларијски и путни трошкови, поштарина, добровољни прилози, милостиње и т д.			28564	14
Порез:				
државни, општински прирез и на камату од улога и текућих рачуна			3457	15
Отписи:				
од намештаја и трошкови оснивања			1507	06
Чист добитак			40136	42
			102477	21

ПРИХОД	К	п	К	п
Камате:				
од меница, хипотекарних зајмова, текућих рачуна и затезна			95032	—
Банкпровизије и приход мењачнице			7445	21
			102477	21

Темишвар, 31. децембра 1912.

За књиговодство: Иван Берић с. р.

УПРАВНИ ОДБОР:

Иван Мучалов с. р. председник. Шандор Ненадовић с. р. потпредседник. Јован Новаковић с. р. Др. Гедеон Дунђерски с. р.
Марко Богдан с. р. Стеван Карамата с. р. Гера Живановић с. р. Андрија Гавриловић с. р. Ранко Славнић с. р.

На основу §. 49. штатута Темишварске Српске Штедионице прегледали смо овај »Рачун Изравнања и Рачун Губитка и Добитка« и нашли да је у свему тачан и исправан.

Темишвар, 22. јануара 1913.

62 1—1

НАДЗОРНИ ОДБОР:

Светолик Живковић с. р. председник. Миливој Шићаревић с. р. Милош Станковић с. р. Михајло Живановић с. р.

Власник и издавалац: Деон. друштво Браник. Парна штампарија д. д. Браника у Н Саду.